

هارمونی

آهنگسازی به شیوه‌ی کلاسیک

علیرضا مشایخی

مؤسسه‌ی فرهنگی - هنری ماهور

تهران ۱۳۹۳

تقديم به

عطا ابتکار

فهرست

۱۱		باچه
۱۳		صل اول: هارمونی پایگی
۱۳		۱. مقدمه
۱۵		الف. انواع حرکت در درون یک بخش
۱۶		ب. انواع حرکت‌های دو بخش نسبت به یکدیگر
۱۶		پ. ساختار
۱۷		۲. وصل آکوردها
۱۷		الف. وصل آکوردها در مدهای ماژور
۱۸		ب. خطاهای اساسی
۲۲		پ. وصل آکوردها در مدهای مینور
۲۵		۳. بررسی چند نمونه در آثار استادان
۲۵		الف. پنجم‌ها و اکتاوهای موازی
۲۷		ب. فاصله‌های کاسته و افزوده در درون یک بخش
۲۹		پ. همصدا
۳۰		۴. روند مشابه
۳۲		۵. مقدمه‌ای بر فرود
۳۵		۶. باس‌نویسی
۳۹		فصل دوم: معکوس‌ها
۳۹		۱. معکوس اول
۴۰		۲. معکوس دوم
۴۰		الف. مقدمه
۴۱		ب. روش‌های حل
۴۵		فصل سوم: آکوردهای هفتم
۴۵		۱. فاصله‌شناسی آکوردهای هفتم
۴۵		الف. آکورد هفتم با فاصله‌ی هفتم بزرگ
۴۶		ب. آکورد هفتم با فاصله‌ی هفتم کوچک
۴۶		پ. آکورد هفتم با فاصله‌ی هفتم کاسته
۴۶		۲. آکورد هفتم نمایان
۴۶		الف. حل براساس گرایش‌های اصلی نت‌های آکورد
۴۹		ب. معکوس‌های آکورد هفتم نمایان

۵۰	پ. سایر روش‌های حل آکورد هفتم نمایان
۵۴	۳. آکوردهای هفتم فرعی
۵۶	۴. آکورد هفتم کاسته
۵۹	۵. نگاهی دوباره به درجه‌ی هفتم
۶۱	فصل چهارم: کاربرد آکوردها
۶۱	۱. شکستن آکورد و تکرار نت
۶۴	۲. نگاهی به معکوس اول در درجه‌های گوناگون
۶۵	۳. فرود درجه‌ی پنجم روی درجه‌ی اول
۶۶	۴. معکوس دوم
۷۲	۵. آکورد هفتم
۷۴	۶. آرپژ در خدمت ایده‌ی اصلی
۷۹	فصل پنجم: نت‌های تبدیلی و چند تحلیل کاربردی
۷۹	۱. مقدمه‌ای بر نت‌های تبدیلی
۷۹	۲. بررسی انواع نت‌های تبدیلی
۸۰	الف. تغییرات پنجم آکورد
۸۰	ب. تغییرات سوم آکورد
۸۱	پ. نمایان‌های تبدیلی
۸۳	ت. تغییرات پایه‌ی آکورد
۸۴	ث. نت‌های تبدیلی در آکوردهای هفتم
۸۶	۳. بررسی چند نمونه در آثار استادان
۹۱	فصل ششم: نت‌های بیگانه
۹۱	مقدمه
۹۱	۱. نت تأخیر
۹۸	۲. آپازیاتور
۱۰۳	آپازیاتور مشدد
۱۰۴	۳. پیش‌نمود
۱۰۶	۴. نت گذر
۱۰۹	۵. نت همسایه
۱۱۰	۶. نت گریز
۱۱۲	۷. کامیپاتا
۱۱۵	۸. نت پدال
۱۱۹	۹. ترکیب نت‌های بیگانه
۱۲۵	فصل هفتم: انواع فرود
۱۲۵	مقدمه
۱۲۵	۱. انواع فرود
۱۲۵	الف. فرود اصلی (فرود کامل)

۱۳۰	ب. فرود پلاگال.....
۱۳۲	پ. فرود ظاهری.....
۱۳۲	ت. فرود موقت و نیم فرود (فرود ناقص).....
۱۳۵	۲. بررسی نمونه های دیگر از وصل درجه ی V به I.....
۱۳۷	۳. جانشین ها.....
۱۴۱	فصل هشتم: مدگردی.....
۱۴۱	مقدمه ۱.....
۱۴۱	مقدمه ۲.....
۱۴۳	۱. مدولاسیون دیاتنیک.....
۱۴۴	الف. مدولاسیون دیاتنیک به مد همسایه.....
۱۴۵	ب. مدولاسیون دیاتنیک به دو پنجم بالاتر یا پایین تر.....
۱۴۷	پ. مدولاسیون دیاتنیک راه دور.....
۱۴۸	پ ۱. مدولاسیون راه دور به طرف بالا.....
۱۴۹	پ ۲. مدولاسیون راه دور به طرف پایین.....
۱۵۰	۲. مدولاسیون کروماتیک.....
۱۵۰	الف. مدولاسیون کروماتیک با استفاده از نمایان نمایان.....
۱۵۲	ب. مدولاسیون کروماتیک با استفاده از مازورسازی و مینورسازی.....
۱۵۲	پ. مدولاسیون کروماتیک با استفاده از روند مشابه.....
۱۵۵	۳. مدولاسیون آنارمونیک.....
۱۵۷	فصل نهم: آکوردهای نهم، یازدهم و سیزدهم.....
۱۵۷	مقدمه.....
۱۵۷	۱. آکوردهای نهم.....
۱۵۷	الف. آکورد نهم نمایان.....
۱۵۸	ب. آکوردهای نهم فرعی.....
۱۵۹	۲. آکوردهای یازدهم.....
۱۶۰	۳. آکوردهای سیزدهم.....
۱۶۳	پیوست ۱: ملودی.....
۱۶۵	پیوست ۲: نگاهی به کرال های باخ.....
۱۶۹	پیوست ۳: تمرین بر اساس بخش سوپرانو.....

دیباجه

به پیشنهاد دانشجویان آهنگسازی، سال‌هاست که مشغول نگارش مجموعه‌ی وسیعی در زمینه‌ی علوم آهنگسازی هستم. با در نظر گرفتن اشتغالات آهنگسازی و گرفتاری‌های جنبی آن، به پایان رساندن این مجموعه برایم تبدیل به رؤیا شده است. تاکنون، کتب کنتروان مدال و آهنگسازی به شیوه‌ی باخ (کنتروان ثنالی) از این مجموعه منتشر شده‌اند و خوشحالم که اینک با انتشار آهنگسازی به شیوه‌ی کلاسیک (هارمونی)، نیمی از راه پیموده شده است.

در این کتاب، هدف من آشنا کردن کاربردی دانشجویان با هارمونی مکتب کلاسیک وین در جامع‌ترین و سریع‌ترین شیوه‌ی ممکن بوده است. از نظر تئوری هارمونی، از بعضی بزرگان دانش موسیقی چون هوگو ریمان^۱، استادانم هانس یلی نک^۲ و اروین راتز^۳ — که هر دو از نظر تحلیل، الهام گرفته از شوئنبرگ^۴ بوده‌اند — ریشارد اشتور و والتر پیستون^۵ تأثیر گرفته‌ام. پیستون، از نظر تحلیلی و اشتور، از نظر روش کاربردی مورد توجه ویژه‌ی من بوده‌اند. بیشتر کتاب‌های آموزش هارمونی، پیش از آنکه هنجار رابطه‌ی تئوری و عمل را دریابد، پایان می‌یابند و هنجار را به حال

1. Hugo Riemann (1849-1919)

2. Hanns Jelinek (1901-1969)

3. Erwin Ratz (1898-1973)

4. Arnold Schoenberg (1874-1951)

5. Walter Piston (1894-1976)

خود رها می‌کنند. در این کتاب می‌کوشم شیوهی برخورد با هارمونی را به حوزهی عملی در آثار بزرگان این فن گسترش دهم و پس از هر بحث، موضوع را در آثار استادان پی‌گیری کنم. احتمالاً نگاه به آثار اساتید در بخش ۱-۳، برای هنرجویی که یادگیری را با این کتاب آغاز کرده کمی دشوار است. پیشنهاد می‌کنم که هنرجو پس از مطالعهی فصل چهارم، این بخش را دوره کند. در تمرین‌های کتاب، توجه من به کراهای باخ (به پیوست ۲ رجوع کنید) و از نظر آهنگسازی کاربردی، به استادان مکتب وین بوده است و تلاش کرده‌ام تا دانشجو را با نحوهی برخورد آنها با چندصدایی آشنا کنم.

از همهی کسانی که به نحوی در آماده شدن این کتاب مرا یاری داده‌اند سپاس گزارم. به‌ویژه از شاگردانم اشکان پاشازاده، مهرداد تیموری، اشکان خمسه‌پور، الناز سیدی، فرخ صابری، سعید علیجانی، شروین فریدنژاد و فرزیا فلاح و دوستان ارجمند، انوشیروان خوش‌بطن و مجید مقصودلو تشکر می‌کنم.

علیرضا مشایخی

عضو هیأت علمی پردیس هنرهای زیبا— دانشگاه تهران